

Kadernota 2024

Datum: juni 2023

Inleiding

Met de Kadernota informeren we u, de raad, over de ontwikkeling van ons financieel meerjarenperspectief en doen we voorstellen voor beleid. Besluitvorming naar aanleiding van de Kadernota, werken we verder uit in de Begroting 2024 en de meerjarenraming 2024-2027.

Planning

Op grond van de financiële verordening stelt de raad de kaders vast voor de begroting van het komende jaar 2024. Dit gebeurt op voorstel van het college van burgemeester en wethouders. Hierbij wordt rekening gehouden met de resultaten van de tussenrapportages en de jaarstukken. In de raadsvergadering van november 2023 zal de begroting 2024, inclusief meerjarenbegroting, worden behandeld in de gemeenteraad. In het kalenderjaar 2024 zal de gemeenteraad via twee tussenrapportages op de hoogte worden gebracht van financiële afwijkingen.

Opbouw Kadernota

In hoofdstuk 2 worden de mutaties in het financieel perspectief weergegeven. Allereerst wordt het actueel financieel perspectief weergegeven waarin de mutaties zijn verwerkt die onder de zogenaamde 3 o's vallen: onontkoombaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar. Hieronder vallen ook de structurele mutaties die zijn verwerkt in de Tussenrapportage I van 2023. Hierna wordt in onderdeel A een autonome ontwikkeling weergegeven. Er is geen nieuw beleid verwerkt in deze Kadernota 2024 gezien het financieel perspectief van de gemeente.

1. Ontwikkeling Begrotingssaldi

Het actuele meerjarenbegrotingssaldo vormt het startpunt van de Kadernota 2024. We kennen een gezonde financiële huishouding en we werken met een sluitende meerjarenbegroting. Uitgangspunt is een begrotingsbeheer, waarbij de meerjarenbegroting structureel sluitend is. Dit betekent dat we bij uitgaven zorgen voor financiële dekking. Structurele kosten dekken we met structurele inkomsten.

Beginstand

De begroting 2023 is vastgesteld in de raadsvergadering van november 2022. Er zijn geen amendementen aangenomen tijdens de begrotingsvergadering. Onze beginstand van de financiële positie is als volgt, conform de begroting 2023-2026 en inclusief de bezuinigingen 'Eemsdelta in Balans':

nr.	Omschrijving	Program.	2024	2025	2026	2027
	Begrotingssaldo volgens begroting 2023		6.270.000	6.521.000	1.086.000	1.086.000

Kijkende naar de totale financiële gevolgen van de voorstellen, hebben we de financiële gevolgen die onontkoombaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn in beeld gebracht. Dit om te beoordelen of er voldoende financiële ruimte is. Deze zijn opgenomen in de uitgangspunten begroting 2024. Daarnaast zijn de financiële gevolgen vanuit de eerste rapportage 2023 opgenomen, welke gelijktijdig met deze kadernota wordt voorgesteld.

Mutaties Financieel perspectief 2024-2027

Onderstaande tabel laat zien wat de financiële gevolgen zijn van onontkoombare, onvermijdbare en onuitstelbare mutaties en tot welke nieuwe prognose van de begrotingsuitkomst dit leidt voor de jaren 2024-2027. Nadelige effecten op het (exploitatie)resultaat van de begroting zijn als negatief bedrag weergegeven.

nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
1	Loonkosten ontwikkeling 2024 (incl SW)	-4.600.000	-4.600.000	-4.600.000	-4.600.000
2	Bijdrage gemeenschappelijke regelingen	-209.000	-178.000	-178.000	-178.000
3	Ontwikkeling algemene uitkering	7.083.000	6.984.500	3.274.100	2.145.800
4	Prijsindexatie 2024	-5.600.000	-5.260.000	-5.327.000	-5.417.000
5	Verhoging gemeentelijke belastingen met bbp-index 3%	579.000	579.000	579.000	579.000
6	OZB niet-woningen	583.000	761.000	715.000	669.000
	Financieel ontwikkelingen	-2.164.000	-1.713.500	-5.536.900	-6.801.200

1 Loonkostenontwikkeling

De salarissen stijgen met 4,6 miljoen ten opzichte van de begroting 2023. In 2023 is er een nieuwe cao afgesloten. Op basis van de Kadernota 2023 is de salarisraming voor 2023 aangepast. De gestegen loonkosten voor 2023 kunnen grotendeels worden opgevangen binnen de huidige begroting 2023. In de begroting 2024 gaan we ervan uit dat de salarissen inclusief werkgeverslasten stijgen met 5,75% ten opzichte van de actuele personeelsbegroting inclusief de nieuwe cao. Totale loonsom voor 2024 komt daarmee uit op een totaal van € 51,3 miljoen.

2 Bijdrage gemeenschappelijke regelingen

Deze kosten betreffen de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen waaraan de gemeente deelneemt, maar geen onderdeel uitmaken van de gemeente. Denk hierbij aan de Veiligheidsregio, RIGG, ODG enzovoort. Jaarlijks stijgt de gemeentelijke bijdrage aan deze gemeenschappelijke regelingen, omdat een deel van de vaste kosten van deze gemeenschappelijke regelingen stijgt. Denk hierbij aan de personeelskosten door onder andere een cao-stijging.

3 Ontwikkeling algemene uitkering/ december- en meicirculaire 2023

De decembercirculaire 2022 is niet verwerkt in de begroting 2023-2026. In de huidige meerjarenbegroting 2024-2027 is ook de jaarschijf 2027 toegevoegd. Voor 2027 is de opschalingskorting nog steeds van toepassing. Dit geeft een nadeel van ongeveer € 3,7 miljoen ten opzichte van de jaarschijf 2026. Een opschalingskorting is een korting op het gemeentefonds door het Rijk.

De afgelopen jaren zijn wij in de Kadernota uitgegaan dat wij via de stijging van de algemene uitkering (het zogenaamde accres) volledig worden gecompenseerd voor de stijging van de loonkosten, de gemeenschappelijke regelingen en eventuele prijsstijgingen. De afgelopen jaren was dat ook het geval. Op basis van de meicirculaire 2023 blijkt dat nu niet op te gaan. Enerzijds hebben wij te maken met een ongekeerde stijging van de loonkostenontwikkeling door de nieuwe CAO en anderzijds met een forse stijging van de kosten door de benodigde indexatie. De compensatie vanuit de algemene uitkering op basis van de meicirculaire 2023 is echter beperkt en niet toereikend.

Op basis van de meicirculaire 2022 hebben wij wel een aanzienlijke aanvullende algemene uitkering ontvangen. Dit is deels ingezet voor dekking van de toen ingeschatte ontwikkeling van de loonkosten met 3,75%, de stijging van de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen en voor de prijsindexatie die toen ingeschat werd op 2,65%. Uiteindelijk zijn zowel de loonkosten fors hoger geworden op basis van de recent vastgestelde CAO en ook is de prijsindex over 2023 en 2024 fors hoger uitgevallen dan toen werd ingeschat. De resterende algemene uitkering is in de Kadernota 2023 deels ingezet voor nieuwe beleid en het restant is toegevoegd aan het begrotingssaldo voor de komende jaren.

In de voorjaarsnota van het Rijk wordt gemeld dat de € 1 miljard eenmalige toevoeging aan het gemeentefonds in 2026, op basis van de septembercirculaire 2022, nu structureel zal worden toegevoegd. Tevens is al gemeld dat de korting van het Rijk ten aanzien van de jeugdzorg lager zal uitvallen voor 2024 en 2025.

Op basis van de nog te verschijnen septembercirculaire 2023 zal er nog een aanpassing plaatsvinden op het accres voor het begrotingsjaar 2024. Een inschatting hiervan is nog niet te maken.

Meicirculaire 2023

In de meicirculaire 2023 is aanvullend accres ontvangen voor de komende jaren. Dit aanvullend accres is voor ons niet voldoende om de stijging van de loonkosten, stijging van de bijdrage gemeenschappelijke regelingen en de prijsindexatie op te vangen. Hiernaast is er voor de hervormingsagenda jeugd iets meer geld voor gemeenten beschikbaar gesteld voor de jaren 2024 en 2025. Tevens zal het abonnementstarief voor o.a. huishoudelijk hulp met ingang van 2025 verdwijnen.

4 Indexatie begroting

Er is sprake van ongekeerde prijsstijgingen. In het financieel perspectief is rekening gehouden met een indexering in de begroting voor elke aparte bestedingscategorie. Dus een andere indexering voor wegen dan voor vervoer. Dit wijkt af van de indexeringslijn van de afgelopen jaren; waarbij er of de nul-lijn werd gehanteerd (geheel geen indexering) of er sprake was van een generieke indexering (zoals bij de Kadernota 2023 een indexering van 2,65% gemeentebreed).

De indexering voor 2024 bedraagt 4,22% en is gebaseerd op de LPO-index (loon- en prijsindex) voor 2024. De stijging van de kosten voor de riool- en afvalstoffenheffing kunnen worden verhaald in het tarief, aangezien wij een 100% kostendekkend tarief nastreven.

5 Verhoging gemeentelijke belastingen met bbp index

Op basis van de uitgangspunten voor de Kadernota worden de gemeentelijke belastingen jaarlijks gecorrigeerd met de prijsontwikkeling van de bbp (Bruto Binnenland Product) zoals vermeld in de meicirculaire 2023. Deze index bedraagt 3% voor 2024. Dit betekent een verhoging van de gemeentelijke belastingen met € 579.000.

6 OZB niet-woningen

De raming voor OZB niet-woningen kan met ingang van 2023 worden verhoogd in verband met nieuwbouw.

Raadsbesluiten met structureel effect

Hieronder staan de structurele effecten die op basis van reeds genomen raadsbesluiten moeten worden verwerkt in het financieel perspectief.

nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
R 1	Aantrekkelijk werkgeverschap - reiskostenverg. woon-werk	-730.500	-730.500	-730.500	-730.500
	Dekking reiskosten	183.000	274.000	365.000	365.000
	Salarissen (personeelsbeleid/ org.alg.); dekking reiskosten	547.500	456.500	365.500	365.500
R 2	Vertraging bouw nieuw cultuurhuis	500.000	500.000	0	0
R 3	Project Delfsail	-310.000	0	0	0
	Raadsbesluiten 2023 met struct.eff. (tevens verwerking Tussenrapp. 2023)	190.000	500.000	0	0

R1 Aantrekkelijk werkgeverschap- reiskostenvergoeding

In de raad van februari 2023 is het raadsbesluit aantrekkelijk werkgeverschap (reiskostenvergoeding woon-werk) vastgesteld. Op basis van dit voorstel is reiskostenvergoeding ingesteld van € 0,21 per 1 januari 2023 en van € 0,22 per 1 januari 2024 met een maximum van 30 km enkele reis. Op deze wijze wordt geprobeerd een aantrekkelijk werkgever te zijn, voor zowel het huidige personeelsbestand als mogelijke toekomstige medewerkers. Het financieel effect is € 697.300 in 2023 en € 730.500 vanaf 2024. In het raadsvoorstel is opgenomen dat de helft van het bedrag ten laste zal worden gebracht van het begrotingssaldo en het overige bedrag in de komen jaren van dekking zal worden voorzien. Voort 2024 betekende dit een taakstelling van € 182.625, oplopend naar € 365.250 in 2026. Op basis van de jaarrekening 2022 is er structurele dekking gevonden voor het gehele bedrag.

R2 Vertraging bouw nieuw cultuurhuis

In april 2022 is besloten de voorbereidingen voor de bouw van het nieuw cultuurcluster in Delfzijl, bestemd voor theater De Molenberg, bibliotheek en IVAK stil te leggen. Reden hiervoor zijn de sterk gestegen bouwkosten als gevolg van inflatie en energieprijzen. De pauze is gebruikt om de situatie grondig te bestuderen. De raad is voorgesteld in de raadsvergadering van februari 2023 om het onderzoek te verbreden en te kijken naar mogelijk andere functies binnen het cluster. Vanwege het uitstel van de investering in de Molenberg is er ook een besparing van de begrootte kapitaallasten van € 500.000 in de periode tot en met 2026. Deze besparing zou worden toegevoegd aan de algemene reserve in de periode 2022 t/m 2025, omdat de reeds gemaakte plankosten (€ 2 miljoen) ook vanuit de algemene reserve worden gedekt in 2022. Echter gezien het financieel perspectief voor de jaren 2024 en 2025 wordt nu voorgesteld de storting voor die jaren achterwege te laten. Zie ook het voorstel verderop in de kadernota bij het onderdeel "mogelijke risico's" (C2).

R3 Project Delfsail

De zevende editie van het evenement Delfsail vindt plaats in juni 2024. Op basis van een nieuwe berekening blijkt dat de voorhanden financiële middelen ontoereikend zijn. Dit is ook gemeld in het raadsvoorstel van maart 2023. Voorgesteld is aan de raad om voor de ambtelijke inzet een bedrag van € 135.000 beschikbaar te stellen voor 2023 en 2024 ten laste van het begrotingssaldo 2023 en 2024. Hiernaast is voorgesteld om € 175.000 beschikbaar te stellen voor het promotie- en relatiebeheerplan ten laste van het begrotingssaldo 2024.

Eerste tussenrapportage 2023 (T1)

Hieronder worden autonome ontwikkelingen weergegeven die ook zullen (moeten) worden verwerkt in de eerste tussenrapportage van 2023, omdat er ook voor dat begrotingsjaar onvoldoende budget is. Bij autonome ontwikkeling is er geen keuzevrijheid; de gemeente dient rekening te houden met deze ontwikkelingen.

nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
T1	- Kosten GGD	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
T2	- Werkbedrijf; inkooprijzen en verhuur	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000
T3	- Minimabeleid	150.000	150.000	150.000	150.000
T4	- Algemeen beleid Jeugd en Gezin	200.000	200.000	200.000	200.000
T5	- Sociale werkvoorziening	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
T6	- Gezondheidsbeleid	119.000	119.000	119.000	0
T7	- Motorrijtuigbelasting	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
T8	- BUIG	-1.350.000	-1.350.000	-1.350.000	-1.350.000
T9	- Huishoudelijke Ondersteuning	-341.000	-341.000	-341.000	-341.000
T10	- Cultuur	-67.000	-67.000	-67.000	-67.000
T11	- Verkiezingen	-90.000	-90.000	-90.000	-90.000
T12	- Indexering automatisering	-165.000	-165.000	-165.000	-165.000
T13	- Rente Schatkistbankieren/ nieuwe geldlening	1.480.000	423.000	-1.495.900	-1.663.900
Structurele effecten Jaarrekening 2022 (tevens verwerking Tussenrapportage. 2023)		-1.169.000	-2.226.000	-4.144.900	-4.431.900

T1 Jeugdgezondheidszorg/GGD

Jaarlijks ontvangen wij van de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg (PG&Z) een begroting. Die begroting verwerken wij in de gemeentelijke begroting. De begroting van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) maakt onderdeel uit van de begroting van de PG&Z. Dit deel was ook meegenomen in de gemeentelijke begroting. Echter wordt er hiernaast ook nog een andere bijdrage vanuit de GGD in rekening gebracht, wat nog niet was verwerkt in de gemeentelijke begroting. Dit veroorzaakt een structurele last van € 150.000.

T2 Werkbedrijf; inkooprijzen en verhuur

In het jaarrekening 2022 is in het resultaat van het Werkbedrijf een onderschrijding van de begrote opbrengsten aangegeven. Deze onderschrijding wordt, naast een teruglopend werkaanbod in algemene zin, voornamelijk veroorzaakt doordat een grote klant van de afdeling montage-stoffeer in het 1e kwartaal 2022 heeft besloten geen gebruik meer te maken van de diensten van het werkbedrijf. Anticiperend hierop is gezocht naar vervangende werkzaamheden voor genoemde afdeling. Deze is (deels) gevonden in een nieuwe opdracht: het assembleren/monteren van fietsdragers. De verwachting is dat deze werksoort in 2024 niet het "verlies" van de klant zal compenseren en dat met een structurele afname van de opbrengsten rekening moet worden gehouden. Per saldo is het nadeel € 180.000.

T3 Minimabeleid

De werkelijke kosten voor minimabeleid vallen op de onderdelen bijzondere bijstand, collectieve zorgverzekering en participatieregeling lager uit dan begroot. Een deel van deze onderbesteding is structureel, naar verwachting € 150.000. De daling van de bijzondere bijstand hangt samen met de daling van de omvang van het bijstandsbestand. De participatieregeling komt te vervallen in verband met de uitbreiding van de doelgroep voor de Kansshop. De doelgroep voor de collectieve zorgverzekering is beperkt met ingang van 1 januari 2023, door de wijziging van de inkomensgrens.

T4 Algemeen beleid jeugd en gezin

De werkelijke lasten vallen structureel € 200.000 lager uit dan begroot.

T5 Sociale werkvoorziening

De oorspronkelijke meerjarenbegroting 2021 van het werkbedrijf heeft als input gediend voor de meerjarenbegroting t/m 2026. Hierin is uitgegaan van gelijkblijvende aantal medewerkers Nieuw Beschut (NB) en Afspraakbanen(AB). Er heeft afgelopen jaren een groei plaatsgevonden van medewerkers uit genoemde doelgroepen. De verwachting is dat deze groei zich de komende jaren zal doorzetten. Dit resulteert per saldo in een overschrijding van € 700.000.

T6 Gebundelde specifieke uitkering gezondheidsbeleid

Voor de jaren 2023 t/m 2026 is recent bekend geworden dat wij een specifieke uitkering ontvangen van € 119.000 per jaar. In de begroting was alleen rekening gehouden met een last, maar nog niet met deze uitkering.

T7 Motorrijtuigenbelasting

Er heeft een rectificatie van het belastingtarief voor de motorrijtuigenbelasting plaatsgevonden, waardoor het tarief van laag naar hoog is gegaan. Hierdoor neemt de motorrijtuigenbelasting toe met € 75.000.

T8 BUIG

De rijksbijdrage BUIG daalt met € 1,7 miljoen in 2023 ten opzichte van was is begroot. De daling van het aantal BUIG klanten stabiliseert inmiddels, na een sterke daling de afgelopen jaren. Het aangepaste budget is ruim voldoende voor de financiering van uitkeringen en loonkostensubsidie. Omdat echter rekening was gehouden met een overschot van € 1,7 miljoen is er per saldo een nadelig effect van € 1,7 miljoen voor de begroting. Dit moet los gezien worden van het aantal mensen met een uitkering en/of loonkostensubsidie. Hiernaast is er wel sprake van een stijging van de loonkostensubsidie. Per saldo is het financiële nadelig effect € 1,35 miljoen.

T9 Huishoudelijke Ondersteuning

In 2017 is wetgeving vastgesteld om reële tarieven te bieden aan aanbieders in de Wmo. In 2023 zijn nieuwe tarieven berekend, in verband met nieuwe CAO onderhandelingen die zijn afgerond. Deze moeten weer in de tarieven worden verwerkt. Deze berekening wordt gemaakt door een landelijk erkend Excel document te gebruiken. In 2023 is gestart met een tarief van € 32,50. De verwachting is dat het nieuwe tarief op € 35,40 zal uitkomen, wat een tariefstijging van 8,9% betekent en een toename van het benodigd budget met € 341.000.

T10 Cultuur

De grote culturele accounts zijn in de begroting geïndexeerd. Gebleken is dat de kosten van de gesubsidieerde instellingen hoger zijn dan de geïndexeerde subsidies en dit te zwaar drukt op de begrotingen. De subsidies zijn her-beoordeeld op grond hiervan en tot nieuwe indexatie bijgesteld.

T11 Verkiezingen

De kosten van het organiseren van de verkiezingen zijn € 90.000 hoger uitgekomen dan begroot. Dit wordt mede veroorzaakt door een aanpassing van de kieswet en hertellingen op de dag na de verkiezingen. Hier waren extra mensen voor nodig.

T12 Indexering automatisering

In de contracten met de leveranciers van software en licentiekosten is vastgelegd dat de kosten jaarlijks mogen worden verhoogd met een indexering. Deze indexering valt voor 2023 aanzienlijk hoger uit dan de 2,65% waarmee in de begroting 2023 (op basis van de Kadernota 2023) rekening is gehouden. Per saldo betekent dit voor 2023 een uitzetting van € 165.000.

T13 Rente schatkistbankieren/ nieuwe geldleningen

Sinds eind 2022 wordt er weer rente vergoed op het saldo Schatkistbankieren. Gezien het hoge saldo hiervan wordt er flink veel rente bijgeschreven. Dit saldo ontstaat door de vooruitontvangen versterkingsmiddelen. Voor 2024 en 2025 wordt een voordeel verwacht. Voor de jaren 2026 en 2027 een nadeel, omdat er dan naar verwachting geen positief banksaldo meer is en er naar verwachting een nieuwe geldlening dient te worden afgesloten.

A. Autonome ontwikkeling

Bij autonome ontwikkeling is er geen keuzevrijheid; de gemeente dient rekening te houden met deze ontwikkelingen.

A1	Kapitaallasten kapitaalgoederen	-38.000	-357.000	-352.000	-346.000
	A. Autonome ontwikkelingen	-38.000	-357.000	-352.000	-346.000

A1 Kapitaalgoederen

Doel is middelen beschikbaar te krijgen voor het kunnen uitvoeren van niet langer uit te stellen onderhoud en investeringen aan assets in de openbare ruimte.

Het te beheren areaal voor de kapitaalgoederen (GRIJS: wegen, straatmeubilair, bebording, openbare verlichting; BLAUW: riolering, civiele kunstwerken, boordvoorzieningen en waterbodems; GROEN: openbaar groen, begraafplaatsen, speelvoorzieningen en buitensportaccommodaties) in de openbare ruimte komt steeds beter in beeld. Tevens zijn voor alle assets inmiddels visuele inspecties uitgevoerd en is er een beeld van de technische kwaliteit en de staat van het onderhoud. Daaruit komt naar voren dat voor alle assets sprake is van uitgesteld beheer en onderhoud en uitgestelde vervangingsinvesteringen.

De beschikbare jaarlijkse middelen vanuit de meerjarenbegroting voor beheer en onderhoud van, en investeringen in de kapitaalgoederen zijn ontoereikend om een inhaalslag te kunnen maken en structureel en tijdig onderhoud te kunnen plegen. De komende jaren is een structurele verhoging van de onderhoudsbudgetten en investeringsruimte nodig om de openbare ruimte op niveau 'basis op orde' te krijgen en te houden.

Echter, uitstellen van onderhoudsmaatregelen en vervangingsinvesteringen hebben reeds invloed op de beleving, de functionaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte. Dit laatste is nu al op een aantal locaties in het geding, waardoor onderdelen uitvallen, gevaar opleveren voor inwoners of moeten worden afgesloten. Op deze locaties is het onverantwoord ingrijpen langer uit te stellen. Ook op andere locaties is binnen afzienbare tijd ingrijpen noodzakelijk. Deze kunnen nu alleen nog met 'kunst en vliegwerk' en ad hoc en relatief dure lapmiddelen functioneel en veilig gehouden worden.

Er is meerjarig vooruit gerekend wat aan onderhoudsmiddelen en investeringsruimte nodig is om in de toekomst het punt te kunnen bereiken van 'basis op orde'. De vervanging in het kader van de versterkingsoperatie is daar buiten gehouden omdat die kosten de gemeentebegroting niet belasten. Pas na oplevering start het onderhoud opdat de basis op orde blijft. De onderhoudsbudgetten zullen daar dan op aangepast moeten zijn.

Omdat voor de uiteindelijke opgaven en maatregelen veelal nog nader onderzoek nodig is en er voor de verschillende assets in 2023 en Q1 2024 wordt gewerkt aan de beleidskaders, is het voor de begrotingscyclus 2024-2027 nog niet mogelijk alle benodigde middelen al in de meerjarenbegroting op te nemen.

Voor nu wordt voorgesteld dekking te zoeken voor hetgeen dat nu noodzakelijk, onontkoombaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar is:

1. de meest urgente onderhoudsmaatregelen en vervangingsinvesteringen voor jaren 2023/2024, waarvoor uitstel niet langer verantwoord is.
2. de (meer)kosten van meerjarige contractuele verplichtingen voor onderhoud en uitvoering zijn in de benodigde budgetten meegenomen.
3. kosten van inspecties en nader onderzoek, conform het Inspectie- en Onderhoudsprogramma Areaal Openbare Ruimte.

Consequent blijven inspecteren en onderzoeken verbetert de data en inzicht voor het areaal, brengt de conditie en het functioneren in beeld, waardoor de risico's en de noodzaak en kosten voor onderhoud of vervanging beter kunnen worden afgewogen of bepaald. Dit leidt tot betere en beargumenteerde keuzes en besluitvorming en professionalisering van het assetmanagement.

De urgente maatregelen of investeringen moeten in 2023/2024 worden voorbereid en uitgevoerd. Voorgesteld wordt via de kadernota 2024 hiervoor de benodigde middelen uit de beschikbare reserves en voorzieningen toe te kennen of het benodigde deel voor 2023 beschikbaar te stellen middels het ophalen van een besluit over het jaarrekeningresultaat 2022.

Voor de jaarlijkse onderhoudslast Riolering is een voorziening beschikbaar die zal worden ingezet om voor de jaren 2023 en 2024 tariefstijging te voorkomen.

Bij de analyse van de meest urgente zaken is rekening gehouden met de uitvoerbaarheid. Voor enkele opgaven is extra projectleiding noodzakelijk, dit is meegenomen in de benodigde bedragen. Een risico hierbij is wel of deze capaciteit in de huidige markt te vinden is.

De gevraagde middelen komen bovenop de reeds lopende/gelabelde investeringen tot en met 2023. Ook deze zijn volop in voorbereiding of uitvoering.

Voor de begrotingscyclus 2025-2028 wordt gekoerst op een realistisch meerjarenperspectief en zal gezocht worden naar structurele oplossingen opdat voor alle assets en het gehele areaal de openbare ruimte naar 'basis op orde' gebracht kan worden.

Opgemerkt wordt nog dat het nu inzetten van de beschikbare voorzieningen reserves er toe leidt dat dezen uitgeput raken en dus elke financiële flexibiliteit verdwijnt.

Bovenstaande leidt tot de volgende cijfermatige opstelling:

MJOP (extra boven begroting)	Kadernota 2024
	2024
wegen	538.200
riolering	586.500
groen	220.000
kunstwerken	1.811.800
Totaal extra onderhoud MJOP's	3.156.500
Dekking:	
reserve wegen	-538.200
voorziening riolering	-586.500
reserve kunstwerken	-1.811.800
jaarrekeningresultaat 2022	-220.000
Totaal dekking	-3.156.500
Extra kosten onderhoud nog te dekken	0

Kapitaallasten MJIP extra	Investering	2024	2025	2026	2027
wegen	786.000		47.900	47.200	46.300
groen	90.000		8.000	7.900	7.800
kunstwerken					
<i>bruggen en steigers</i>	2.126.000	38.000	161.300	159.000	156.700
<i>beschoeiingen</i>	1.782.000		139.800	137.900	135.200
Totaal extra kapitaallasten MJIP's		38.000	357.000	352.000	346.000
Extra kapitaallasten nog te dekken		38.000	357.000	352.000	346.000

2. Jaarrekening 2022

De jaarstukken 2022 van de gemeente Eemsdelta geven voordelig resultaat van € 9,2 miljoen voor bestemming. Na bestemming bedraagt het voordelig resultaat nog € 3,5 miljoen. Verwezen wordt naar het raadsvoorstel bij de jaarstukken 2022, die tevens in de raadsvergadering van juli 2023 worden behandeld.

3. Financiële uitgangspunten kadernota

De volgende financiële uitgangspunten worden gehanteerd bij het opstellen van de begroting 2024-2027:

- A) De algemene uitkering vanuit het Gemeentefonds wordt berekend op basis van 'constante prijzen'.
- B) Bij de raming van bestaand beleid is het uitgangspunt prijspeil 2023. De indexgevoelige budgetten worden geïndexeerd op basis van de LPO-index van 4,22%. We hanteren constante prijzen. Autonome (3 O's)ontwikkelingen mogen worden meegenomen in de raming.
- C) Financiële ontwikkelingen vanuit vastgestelde begrotingen van gemeenschappelijke regelingen worden integraal meegenomen in de begroting 2024.
- D) Afwijkingen groter dan € 50.000 ten opzichte van het begrotingsjaar 2023 moeten worden toegelicht in de begroting 2024.
- E) Ten aanzien van de vervangingsinvesteringen materieel gemeentewerken, civieltechnische en bouwkundige werken ten aanzien van riolering, wegen, automatisering en onderwijshuisvesting worden de jaarlijkse lasten in de meerjarenbegroting geraamd. De vrijvallende kapitaallasten van de overige afgeschreven vervangingsinvesteringen komen ten gunste van de exploitatie tenzij na beoordeling sprake is van duurzame voortzetting.

F) De loonkosten van het gemeentelijk personeel worden op basis van toegekende formatie per 1 april 2023 berekend. Voor de SW medewerkers wordt uitgegaan van de omvang per 1 januari 2024. Om de salarishbegroting 2024 te kunnen berekenen dient het volgende in acht te worden genomen:

- looptijd cao gemeenten tot 31-12-2023 en cao SW tot 31-12-2025;
- basis voor de berekening van de salarishbegroting 2024 is de vastgestelde begroting 2023;
- groei van de individuele loonontwikkeling (jaarlijkse periodieken en uitloopschalen) wordt voor 2024 geprognoseerd op 0,75%;
- de verwachting is dat de lonen in 2024 met 4,00% stijgen ten opzichte van 2023;
- verwacht wordt dat in 2024, de premies per saldo voor pensioen en WW-reparatie verder stijgen. De stijging van de werkgeverslasten pensioen wordt op 0,9% geraamd en de WW-reparatie op 0,1%;
- met de salarishbegroting 2023 als basis wordt dan ook met de volgende loonontwikkeling rekening gehouden voor de salarishbegroting 2024:

- nominale loonkostenontwikkeling	4,00%
- individuele loonontwikkeling	0,75%
- werkgeverslasten	<u>1,00%</u>
Totale stijging	5,75%

Indien de huidige cao onderhandeling aanleiding geven om de loonkostenontwikkeling bij te stellen zullen we dit verwerken in het financieel perspectief bij de Kadernota.

- G) 1) De tarieven voor diensten, gemeentelijke belastingen en heffingen worden in elk geval gecorrigeerd met de prijsontwikkelingen op grond van de bbp (Bruto Binnenlands Product) zoals vermeld in de meicirculaire 2023 van het Gemeentefonds. Eventuele afrondingen dienen hierbij naar beneden te worden uitgevoerd.
- 2) Voor wat betreft de rioolheffing en afvalstoffenheffing/ reinigingsheffing is 100% kostendekkenheid het uitgangspunt.
- 3) De in 2023 herziene bouwgrondexploitaties zullen in de begroting 2024 worden opgenomen.
- 4) De huren en pachten worden conform contract aangepast. Indien er geen contract aan ten grondslag ligt wordt geïndexeerd volgens de consumentenprijsindex van het CBS.
- 5) Vergoedingen voor werkzaamheden / producten vanuit het SW werkbedrijf worden geïndexeerd met loon- en materiaalkosten.

H) Subsidies worden in beginsel gecorrigeerd met de prijsontwikkelingen februari 2023 volgens de bestedingscategorie "recreatie en cultuur" vanuit Stateline . Indien er afspraken zijn vastgelegd voor indexatie zullen deze conform de gemaakte afspraken worden overgenomen. Eventuele afrondingen dienen hierbij naar beneden te worden uitgevoerd.

I) Het intern rentetarief in de meerjarenbegroting 2024-2027 is 2,25%. Op grond van de BBV-wetgeving (Besluit Begroting en Verantwoording) zal het intern rekentariaf opnieuw worden berekend voor de jaren 2024-2027. Het intern rekentariaf wordt gehanteerd voor bestaande en nieuwe investeringen en voor de eigen financieringsmiddelen. Aan grondexploitaties wordt ook rente toegerekend. Dat percentage wordt op een andere wijze bereken als het intern rekentariaf. De rente zal conform de voorgeschreven berekeningen vanuit het BBV worden berekend.

J) Aan reserves wordt geen inflatie- of rentevergoeding toegekend.

K) Voor onvoorziene uitgaven wordt jaarlijks € 2,50 per inwoner in de begroting opgenomen.

nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
	Begrotingssaldo volgens begroting 2023	6.270.000	6.521.000	1.086.000	1.086.000
nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
1	Loonkosten ontwikkeling 2024 (incl SW)	-4.600.000	-4.600.000	-4.600.000	-4.600.000
2	Bijdrage gemeenschappelijke regelingen	-209.000	-178.000	-178.000	-178.000
3	Ontwikkeling algemene uitkering	7.083.000	6.984.500	3.274.100	2.145.800
4	Prijsindexatie 2024	-5.600.000	-5.260.000	-5.327.000	-5.417.000
5	Verhoging gemeentelijke belastingen met bbp-index 3%	579.000	579.000	579.000	579.000
6	OZB niet-woningen	583.000	761.000	715.000	669.000
	Financieel ontwikkelingen	-2.164.000	-1.713.500	-5.536.900	-6.801.200
nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
R 1	Aantrekkelijk werkgeverschap - reiskostenverg. woon-werk	-730.500	-730.500	-730.500	-730.500
	Dekking reiskosten	183.000	274.000	365.000	365.000
	Salarissen (personeelsbeleid/ org.alg.); dekking reiskosten	547.500	456.500	365.500	365.500
R 2	Vertraging bouw nieuw cultuurhuis	500.000	500.000	0	0
R 3	Project Delfsail	-310.000	0	0	0
	Raadsbesluiten 2023 met struct.eff. (tevens verwerking Tussenrapp. 2023)	190.000	500.000	0	0
nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
T1	- Kosten GGD	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
T2	- Werkbedrijf; inkooprijzen en verhuur	-180.000	-180.000	-180.000	-180.000
T3	- Minimabeleid	150.000	150.000	150.000	150.000
T4	- Algemeen beleid Jeugd en Gezin	200.000	200.000	200.000	200.000
T5	- Sociale werkvoorziening	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
T6	- Gezondheidsbeleid	119.000	119.000	119.000	0
T7	- Motorrijtuigbelasting	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
T8	- BUIG	-1.350.000	-1.350.000	-1.350.000	-1.350.000
T9	- Huishoudelijke Ondersteuning	-341.000	-341.000	-341.000	-341.000
T10	- Cultuur	-67.000	-67.000	-67.000	-67.000
T11	- Verkiezingen	-90.000	-90.000	-90.000	-90.000
T12	- Indexering automatisering	-165.000	-165.000	-165.000	-165.000
T13	- Rente Schatkistbankieren/ nieuwe geldlening	1.480.000	423.000	-1.495.900	-1.663.900
	Structurele effecten Jaarrekening 2022 (tevens verwerking Tussenrapportage. 2023)	-1.169.000	-2.226.000	-4.144.900	-4.431.900
nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
A1	Kapitaallasten kapitaalgoederen	-38.000	-357.000	-352.000	-346.000
	A. Autonome ontwikkelingen	-38.000	-357.000	-352.000	-346.000
	Begroting saldo na T1 en meerjarenbeleid	3.089.000	2.724.500	-8.947.800	-10.493.100